

Investičné prostredie na Ukrajine a na Zakarpatí. Pohľad zo Slovenska a pohľad iných subjektov.

Seminár „Ako podnikat' na Zakarpatskej Ukrajine“
Zemplínska Šírava, 16.08.2006

Vladimír Benč

Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre
zahraničnú politiku, n.o.

e-mail: benc@sfpa.sk

tel./fax: 051 7723 245

web: www.sfpa.sk

Obsah

- Predstavenie RC SFPA
- Faktory ovplyvňujúce podnikateľské prostredie
- Makroekonomické prostredie
- Investičné a podnikateľské prostredie
- Potrebné reformy a ďalší vývoj

Aktivity RC SFPA

- Národný konvent o EÚ (11 prac. skupín)
- Štúdie pre MZV SR – ODA Stredná Ázia, Bezpečnostná rada OSN, Západný Balkán, Cezhraničná spolupráca, Akčný plán EÚ-SR-Ukrajina a i.
- Štúdie o podnikateľskom prostredí: Ukrajina, Západný Balkán
- Zapojenie do ODA a OA (aj Ukrajina)

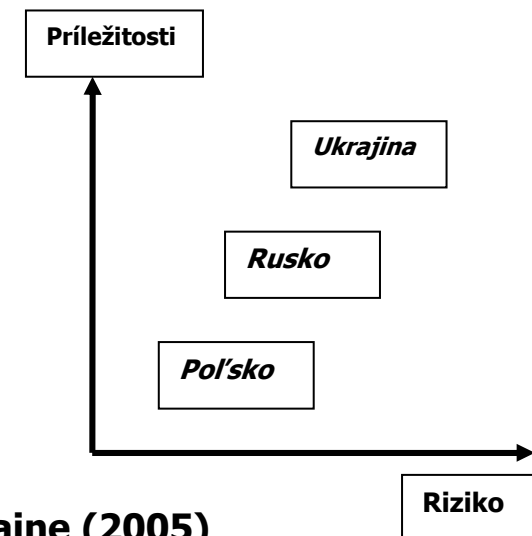
Ukrajina – atraktívna, no riziková

- Veľký, rastúci trh s obrovským potenciálom,
- Obrovské zdroje nerastných surovín a kvalitná pôda,
- Kvalitná, vzdelaná pracovná sila so silným technickým (inžinierskym) a vedeckým zázemím,
- Neefektívne manažované firmy ponúkajú príležitosť pre tvorbu hodnôt zlepšením prevádzky, marketingom, finančným riadením, zameraním na zákazníkov a kvalitu,

→ Jedna z najatraktívnejších krajín východnej Európy na investovanie

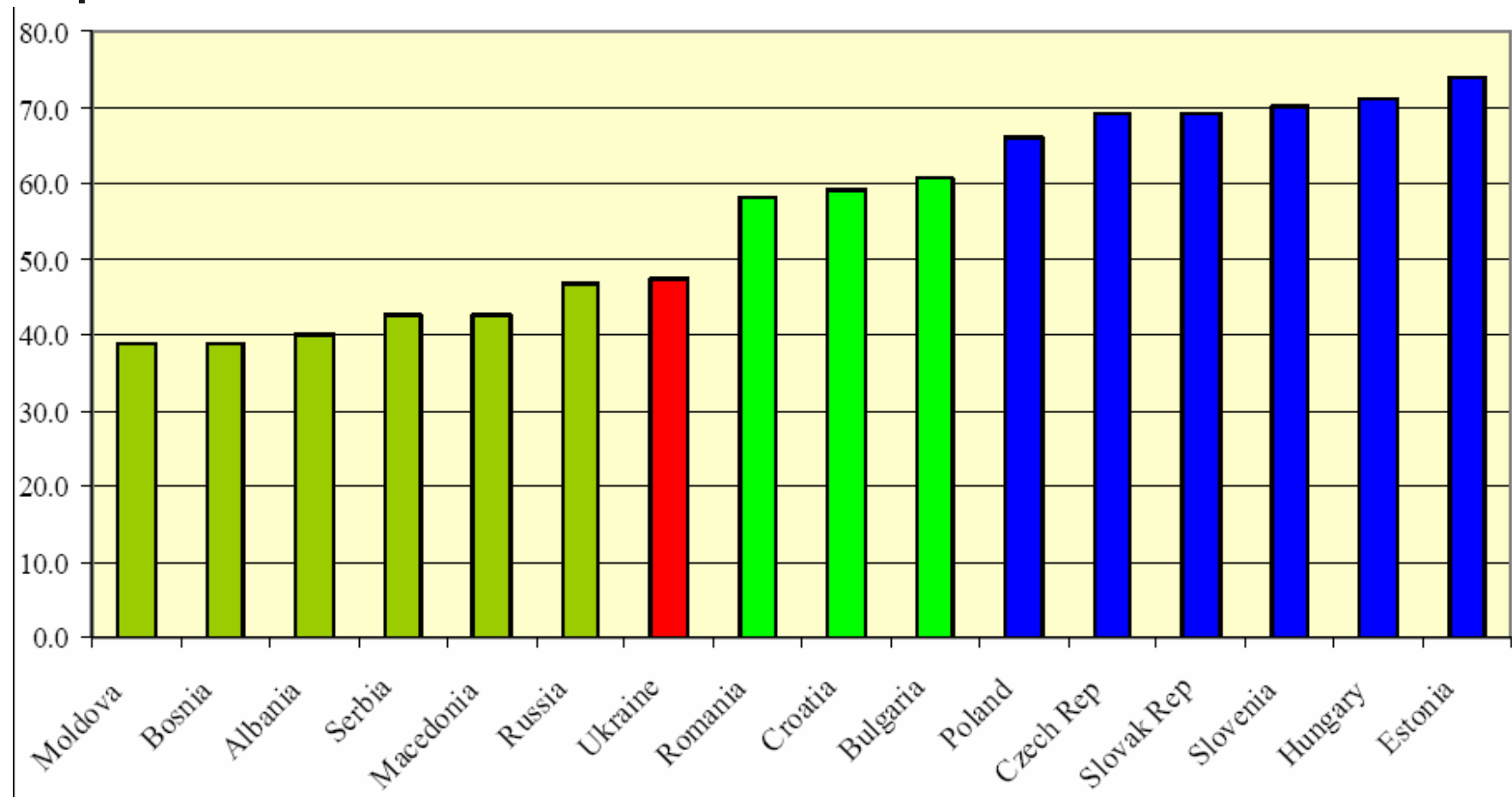
→ Štatút trhovej ekonomiky od EÚ a USA (2005)

Riziká: medzinárodná izolácia, makroekonomické, politické

Prameň: FinPro Ukraine (2005)

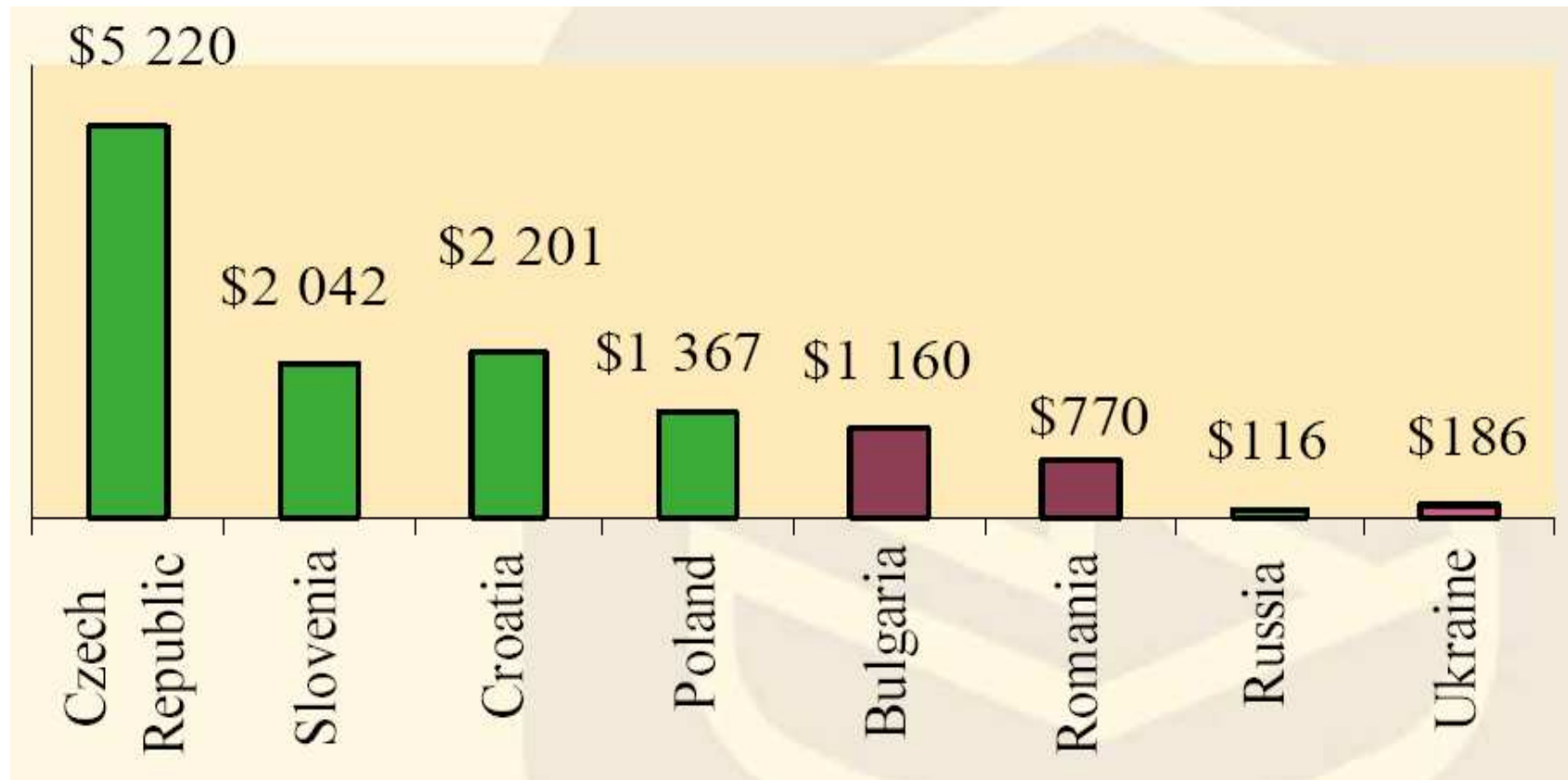
Hodnotenie investičného prostredia (jún 2006)

Prameň: SigmaBleyzer

PZI na obyvateľa k 31.12.2004

Cca: 15x menej ako SR a 30x menej ako ČR

Ukrajina a EÚ

- Program susedstva (nahradenie súčasných programov, konk. TACIS /100 30 mil. EUR ročne/, tempo a rozsah je na implementujúcich krajinách – výrazný rozdiel oproti prístupovým rokovaniam)
- Akčný plán EÚ – Ukrajina (marec 2005) – 10 ročný scenár reforiem s cieľom harmonizácie smerníc a štandardov na splnenie podmienok členstva v EÚ
- Nejednotný názor na vzťah EÚ k Ukrajine (ekonomické záujmy, avšak zdržanlivosť v budúcnosti členstva Ukrajiny v EÚ – hlavne odpor Francúzska a Beneluxu)
- EÚ – WTO – Ukrajina a Zóna voľného obchodu (problémy dovozných ciel, korupcie, zložitý certifikačný mechanizmus, ochrana duševného vlastníctva a i.)
- Odhad RC SFPA: začatie rokovaní o vstupe v období 2015 2020 a vstup v období 2021 2027 (optimistická verzia)

9 determinantov dobrého podnikateľského prostredia

1. Udržiavanie makroekonomickej stability
2. Liberalizácia a deregulácia podnikateľských aktivít
3. Zabezpečenie stabilného a predvídateľného právneho prostredia
4. Posilňovanie vládnutia & reforma verejnej správy
5. Odstránenie reštrikcií medzinárodného obchodu a pohybu kapitálu
6. Uľahčenie financovania podnikov finančným sektorom
7. Eliminácia korupcie
8. Redukcia politických rizík
9. Expanzia propagácie krajiny

Determinanty prílevu PZI (výskum 50 tranzitívnych krajín)

- PZI sú iba vo veľmi limitovanej miere ovplyvňované všeobecnými premennými ako sú: geografická poloha, blízkosť finančných centier, veľkosť populácie, veľkosť krajiny.
- PZI sú naopak silne ovplyvňované národnými politikami a inštitúciami.
- Politickou podmienkou je makroekonomická stabilita vyplývajúca zo vhodnej fiškálnej a menovej politiky.

!!! ↓ !!!

Napriek vnútorným individuálnym podmienkam každej krajiny, je prílev PZI možné ovplyvniť:

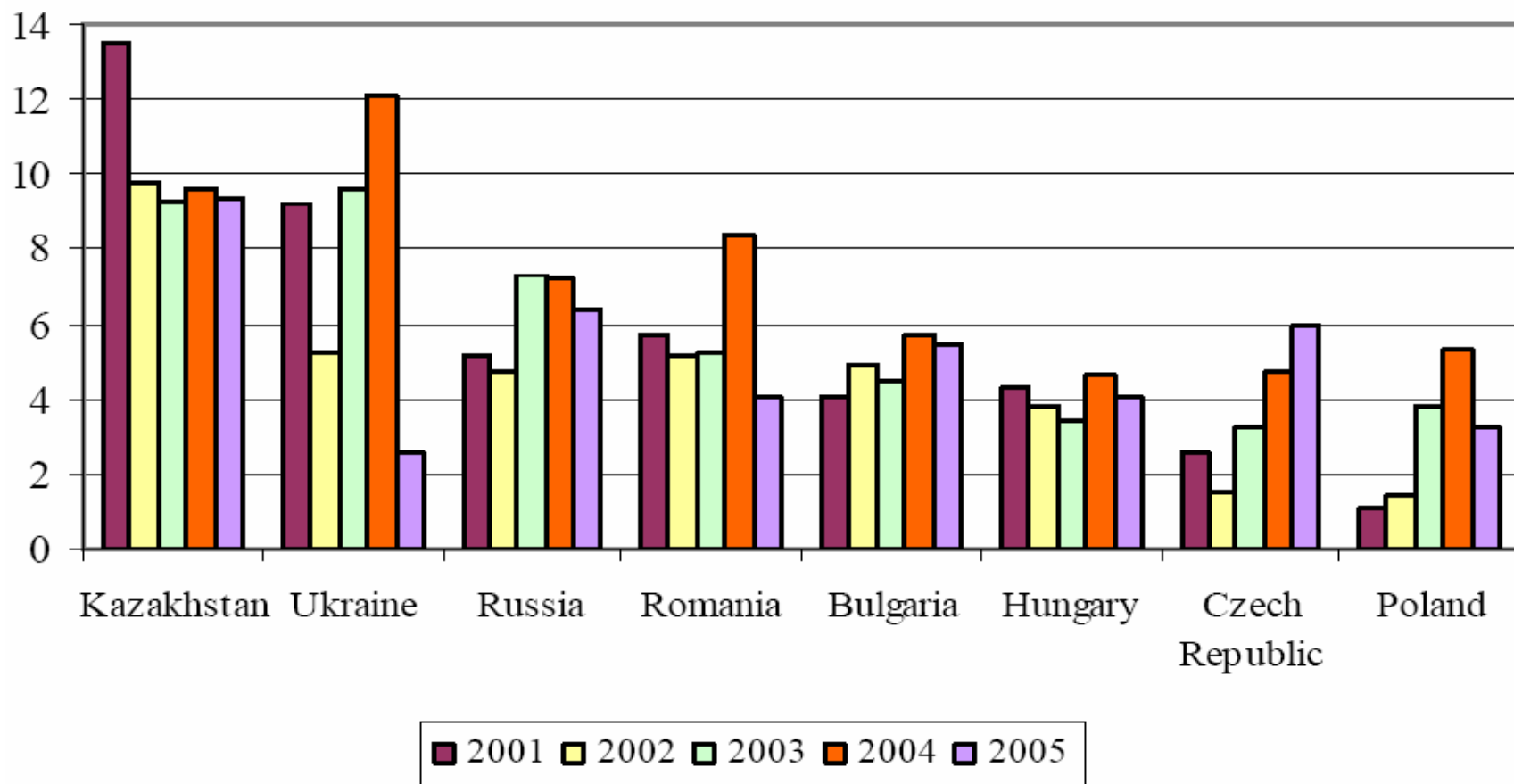
- 1) vhodnými politikami a ich implementáciou,
- 2) Hospodárskymi politikami zameranými na rozvoj podnikateľského prostredia s voľným otvoreným trhom

Ukrajina - základné ekonomické ukazovatele

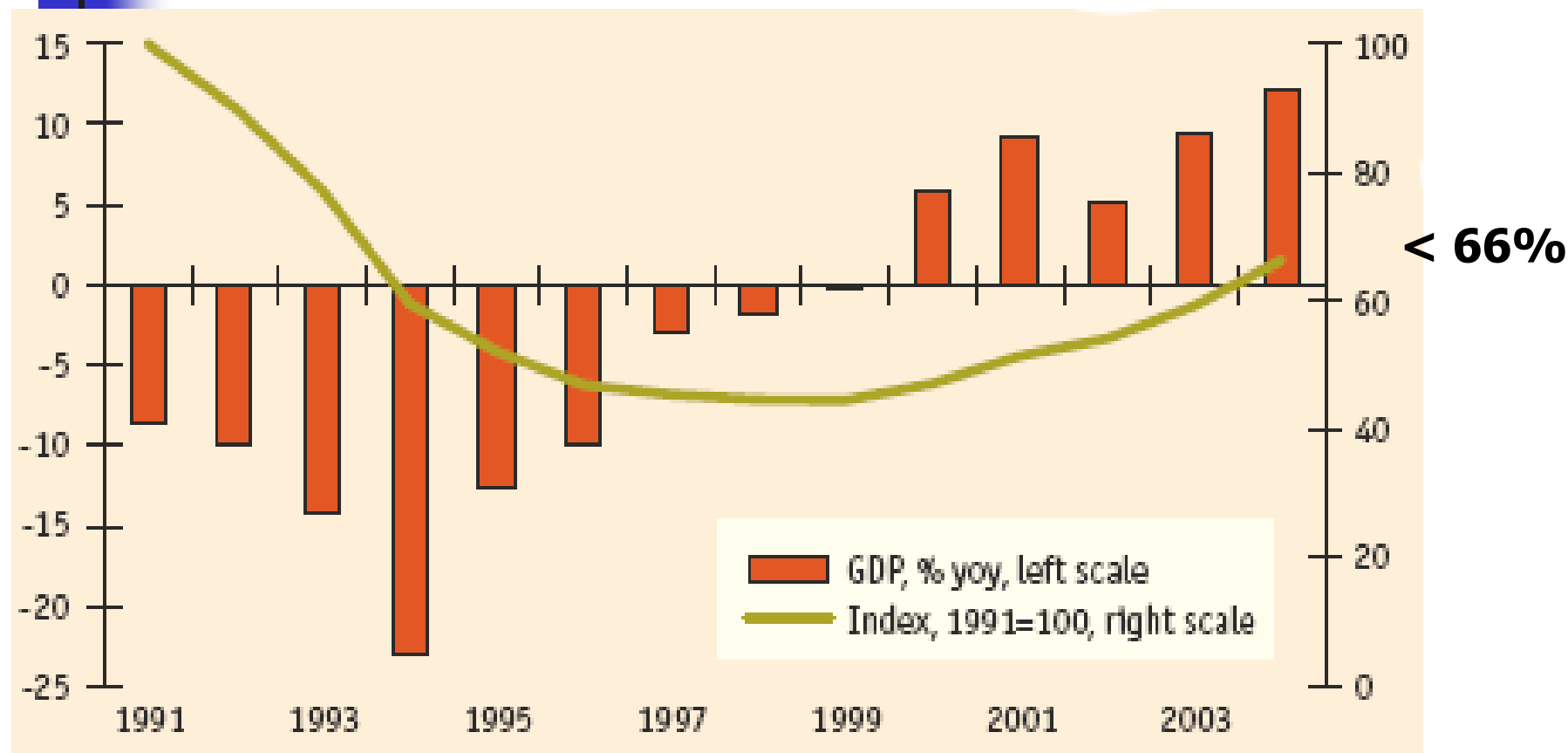
	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Reálny rast HDP v %	5,9	9,2	5,2	9,6	12,1	2,6
Fiškálna bilancia % HDP	0,6	-0,3	0,7	-0,2	-3,2	-1,8
Inflácia v %	25,8	6,1	-0,6	8,2	12,3	10,3
Bežný účet PB % HDP	4,6	3,7	7,5	5,8	10,6	3,1
Zahraničný dlh % HDP	32,9	26,6	24,0	21,3	18,7	14,1
Výmenný kurz HR/USD	5,43	5,30	5,33	5,33	5,31	5,05

Porovnanie vývoja HDP, (v %)

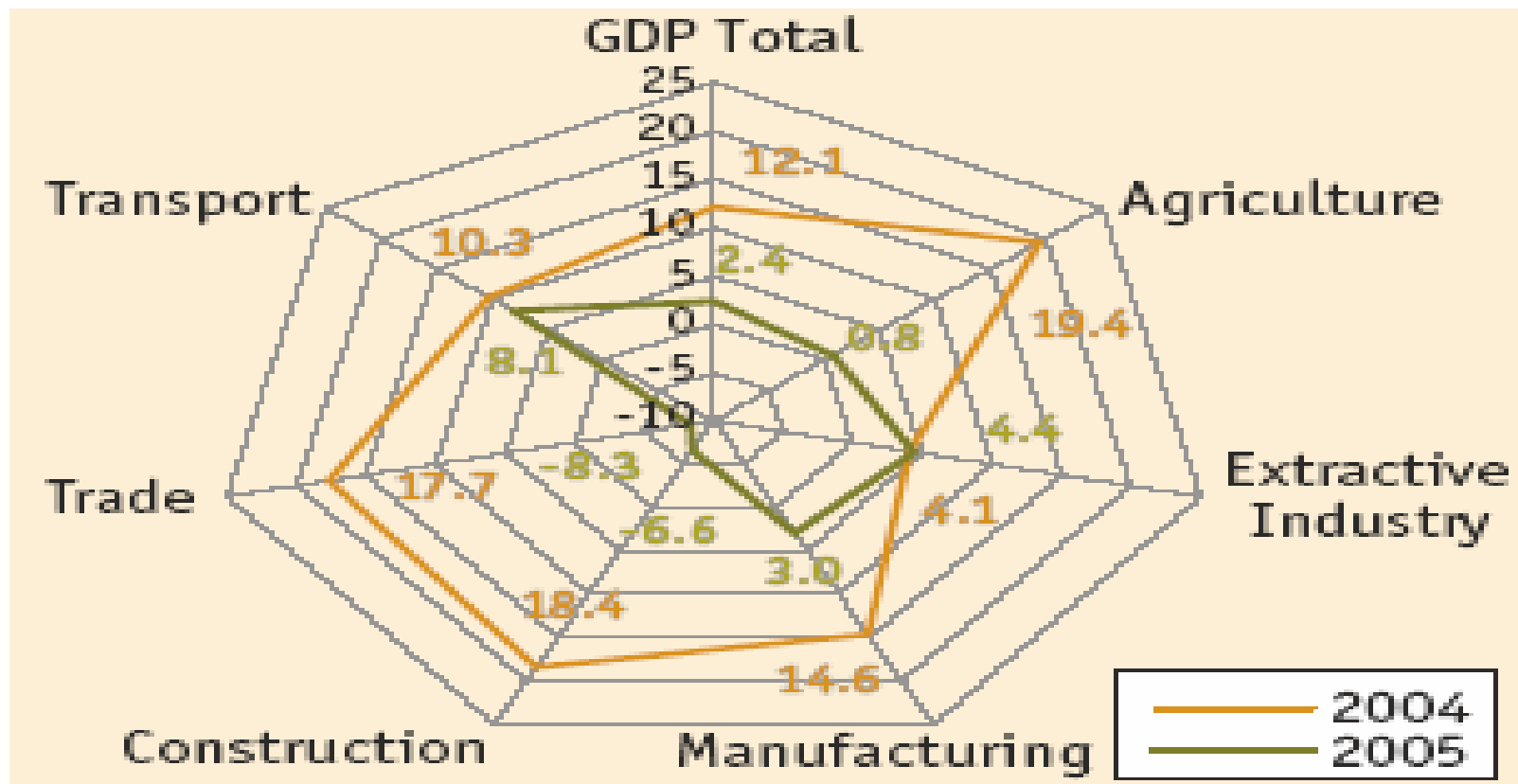

Prameň: SigmaBleyzer

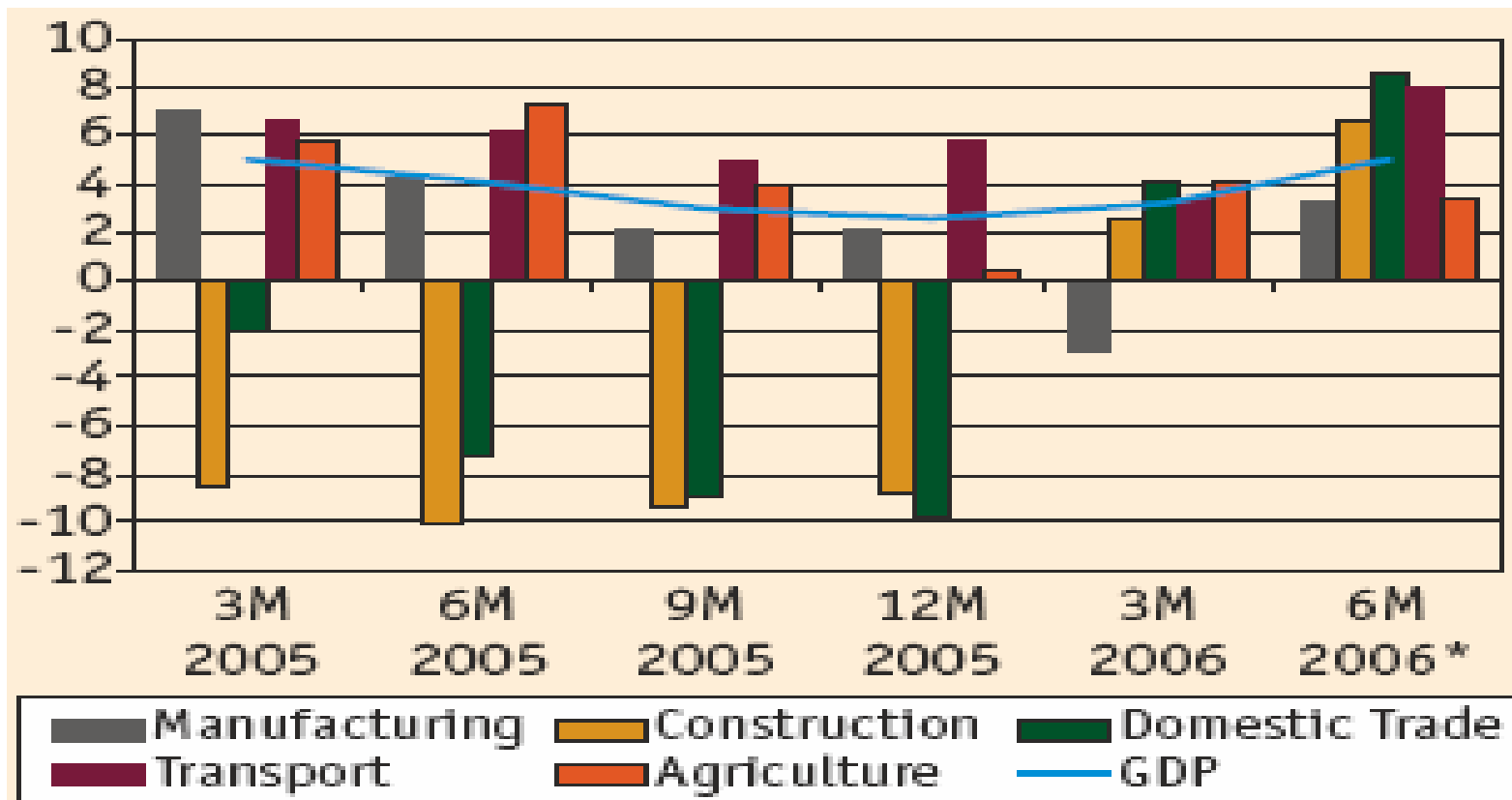
Porovnanie predtranzitívnej úrovne HDP

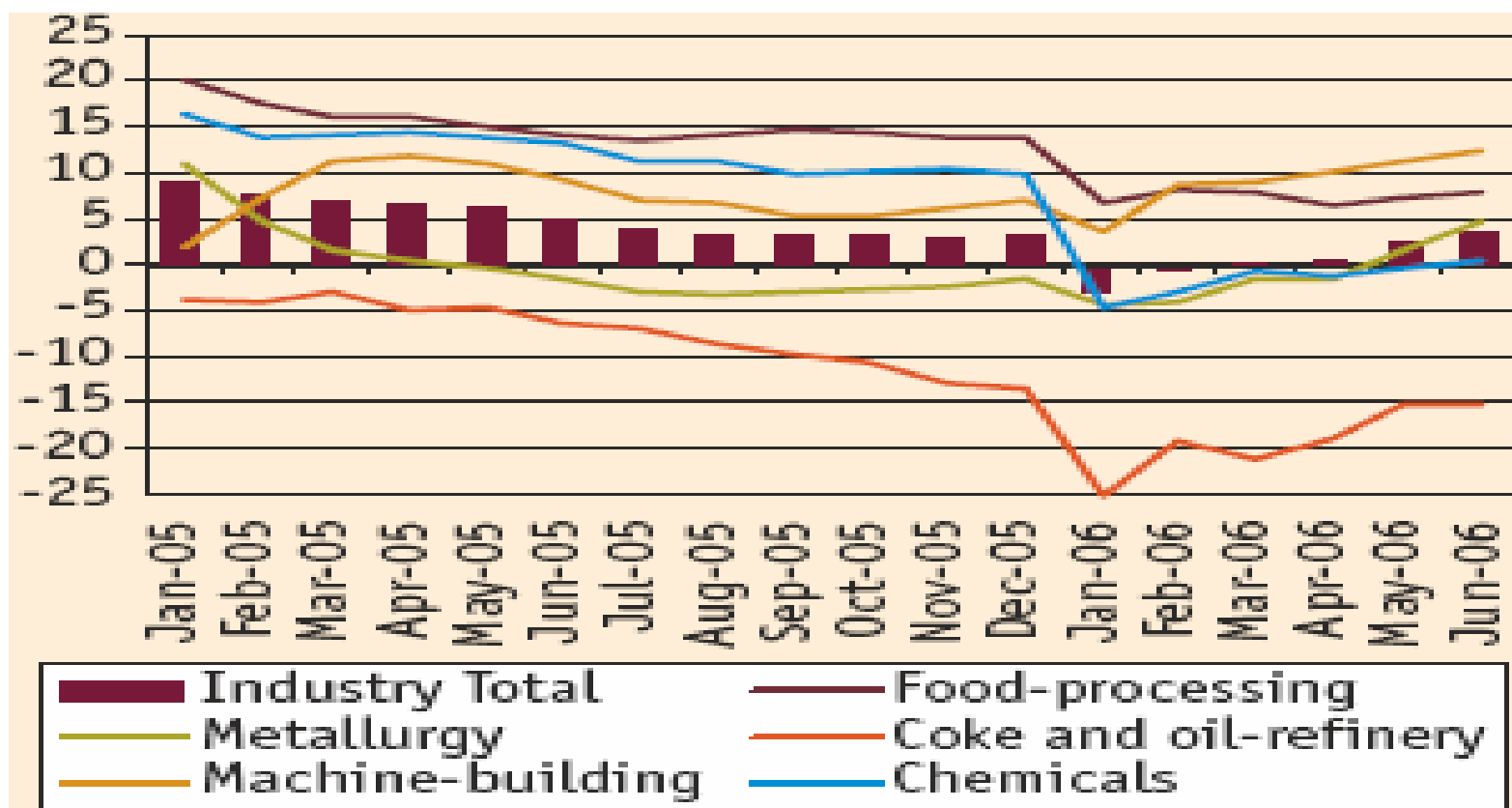
Rast jednotlivých segmentov

Aktuálny vývoj I (HDP a jeho zložky)

Aktuálny vývoj II (Priemysel)

Riziká makroekonomiky

- **Riziko monetárnej politiky.** Nadmerný monetárny rast v kontexte výrazne podhodnoteného výmenného kurzu a ziskov zo zahraničného obchodu, čo bude spôsobovať výrazný tlak na infláciu.
- **Riziko spotrebne-orientovanej fiškálnej politiky.** Pokračovanie v tomto trende môže viesť k rastu úrokových mier, inflácii a k vytlačovaniu súkromných investícií.
- **Riziko finančného systému.** Bankový sektor je netransparentný z pohľadu informácií o kvalite úverového portfólia, vykazovanie kapitalizácie banky je sporné a falošné a celý systém dokázal doteraz odolať vonkajším krízam len vďaka silnej pozícii Národnej banky v oblasti rezerv a de facto aj reguláciou bánk navzájom udržiavaním vysokých úrokových mier na medzibankovom trhu.
- **Riziko externých šokov.** Stále existuje rozsiahle prepojenie na Ruskú ekonomiku a súčasný rast Ukrajinskej ekonomiky je stále ťahaný externými faktormi, ktoré sú však vnútorne nepredvídateľné. Je to jednak slabá národná mena, nediverzifikovaný export, ktorý závisí od svetových cien.
- **Riziko koherencie makroekonomických politík a ich koordinácie.** Na jednej strane sa snaží vláda zamedziť inflácii administratívnymi opatreniami zameranými na reguláciu cien (napr. ceny mäsa a benzínu) a na druhej strane nasledujú rôzne verejné vyhlásenia vlády o zvyšovaní výdavkov na sociálnu politiku.

Podnikateľské prostredie I.

- Veľmi byrokratická krajina komplikujúca podnikanie. Podľa prieskumu medzi podnikateľskými subjektmi na Ukrajine, až 44% z pracovného času stredného a vyššieho manažmentu je strávených prácou s legislatívou a s jednaním so štátnou či miestnou administráciou. V celosvetovom porovnaní v tomto ukazovateli dosahuje horšie percento iba Keňa (49%), Tanzánia (51%), Albánsko (54%), Ekvádor (55%) a India (61%).
- Podobne je to aj v počte procedúr potrebných na začatie podnikania. Na Ukrajine je to 15 procedúr. V medzinárodnom porovnaní má viac procedúr iba Bielorusko (16), Brazília, Paraguaj, Uganda (17) a Čad (19). Avšak dĺžka týchto procedúr je v Ukrajine rýchla aj vzhľadom na paralelný súbeh jednotlivých procedúr > nová iniciatíva „One-Stop Business Registration“
- Veľmi rigidne pracovné právo, dokonca v niektorých ukazovateľoch je medzi najrigídnejšími na svete. Pracovná doba je striktné kontrolovaná a existujú mnohé prekážky pre prácu v noci a počas víkendov. Je preto veľmi problematické realizovať dvoj alebo trojsmennú prevádzku. Podobne je to v oblasti prepúšťania zamestnancov, kde existujú značné bariéry. Index problému prepúšťania v prípade Ukrajiny dosahuje hodnotu až 80, čo je 2-krát viac ako priemer európskych krajín a strednej Ázie. Väčšiu rigiditu prepúšťania má v celosvetovom meradle iba Uzbekistan.

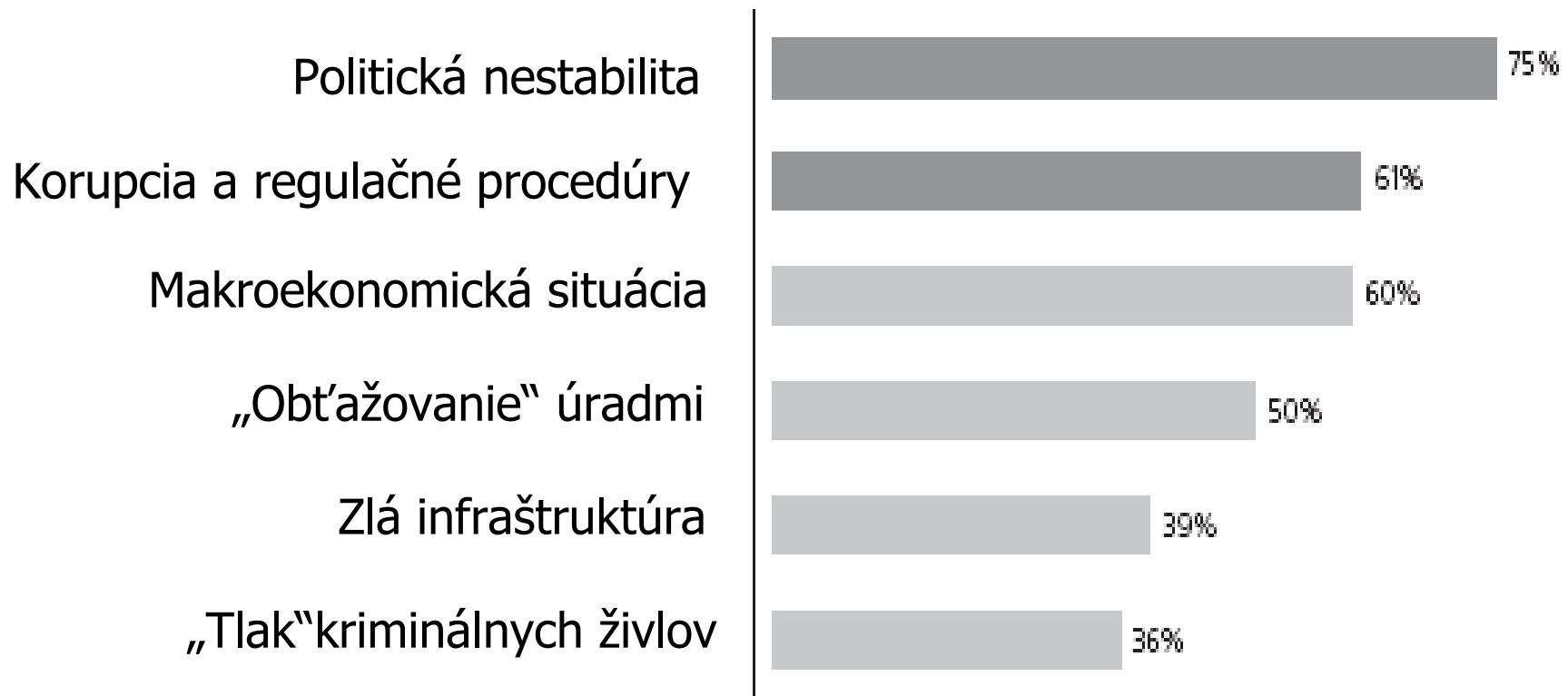

Podnikateľské prostredie II.

- Veľmi komplikovaná je aj registrácia majetku. V Ukrajine sa registruje separátne budova a pozemky. To komplikuje celú procedúru a výrazne ju predlžuje. V priemere registrácia majetku trvá až 95 dní.
- Vynucovanie zmlúv na Ukrajine je promptnejšie ako na Slovensku. Náklady na vynucovanie sú takmer rovnaké. V prípade ukončenia podnikania je procedúra na Ukrajine rýchlejšia ako na Slovensku avšak vymožitelnosť pohľadávok po zbankrotovanom subjekte je na Ukrajine veľmi nízka. Dosahuje iba 40 centov z každého dolára, čo v porovnaní so Slovenskom je takmer polovica (na Slovensku 71 centov z USD, priemer OECD je 72,1).

Prieskum IFC o prekážkach podnikania na Ukrajine (II-IV/2005)

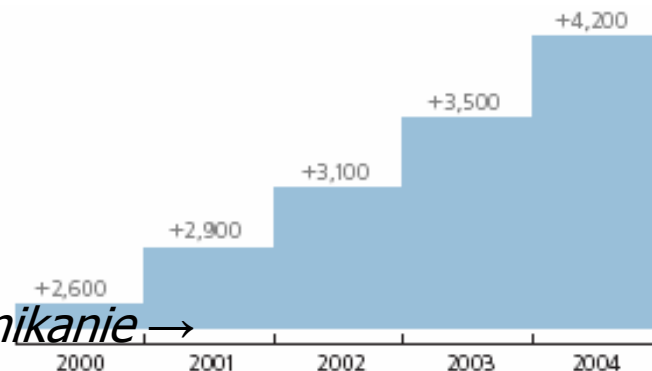

Prameň: IFC (2005)

Kľúčové zistenia

- 78% podnikov negatívne vníma časté zmeny legislatívy, ktorá mnohokrát ani nie je verejné diskutovaná,
- 80% podnikov sa necíti byť chránená ani Ukrajinským súdnym systémom ani podnikateľskými organizáciami,
- Viac ako 75% podnikov považuje daňový systém za významnú prekážku ich rozvoja,
- 69% podnikov považuje daňové administratívne procedúry za komplikované a veľmi komplikované, pričom najťažšie kalkulatelnými sú daň z príjmu a odvody z miezd,
- 78% podnikov bolo v počas roka 2004 kontrolovaných, v priemere 9-krát do roka,
- 30% podnikov priznalo dávanie úplatkov štátnymi úradníkmi (DÚ, Col.Ú. Hasiči)

Nárast počtu právnych aktov ovplyvňujúcich podnikanie →

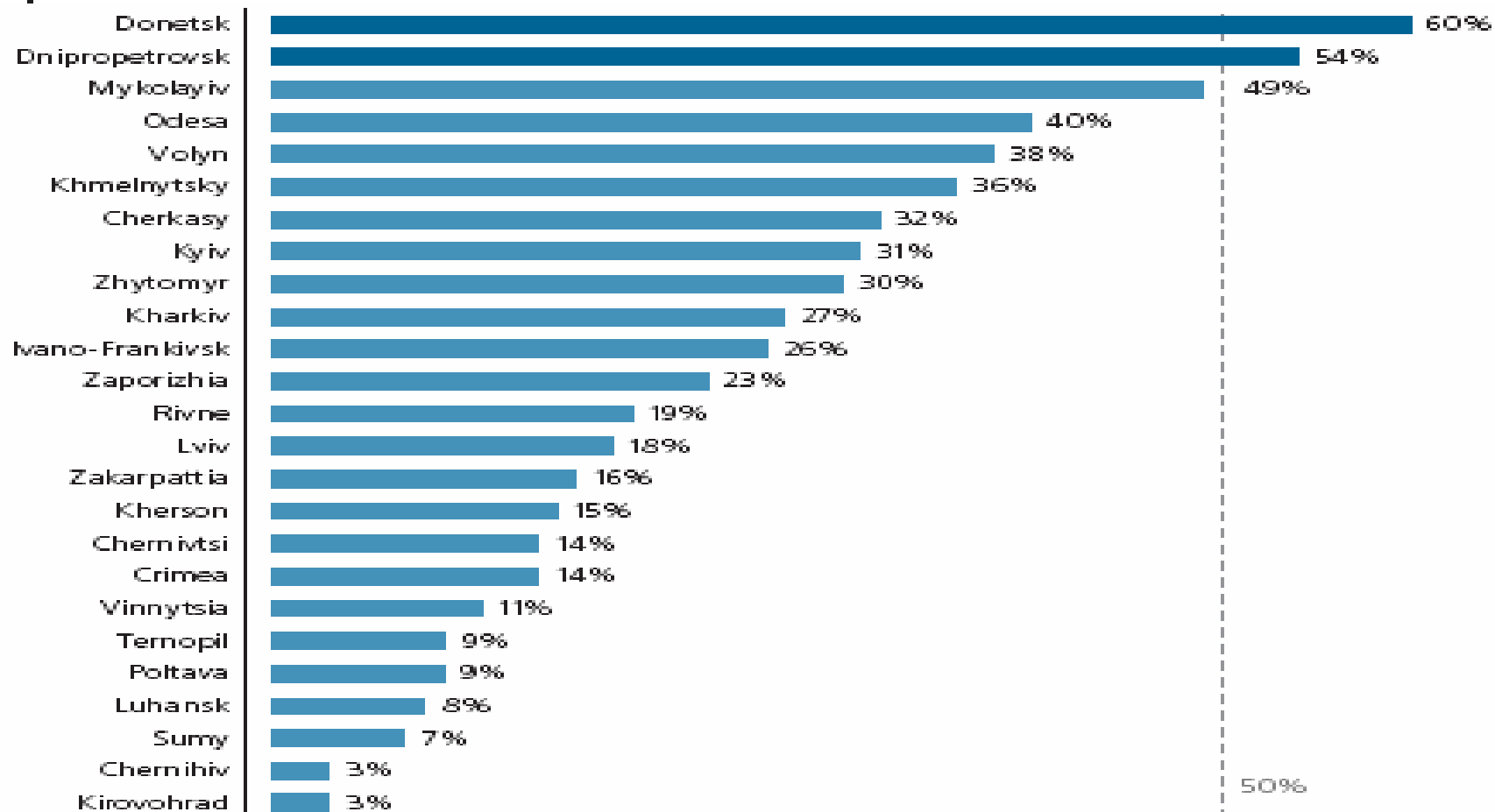
Hlavné regulačné bariéry rozvoja podnikania na Ukrajine

Podľa Štátnej komisie pre reguláciu a podnikanie Ukrajiny existuje v súč. 1 200 druhov povolení.

Prameň: IFC (2005)

Vnímanie atraktivity podnikateľského prostredia podľa regiónov

Prameň: IFC (2005)

Ďalšie prekážky I.

- **Zahraničný obchod**
 - Colný sadzobník cez 11 tis. taríf – pozitívum WTO, zníženie sadzieb (2005) na priemer 6,5% (poľnohosp. produkty 13,8% (z 19,7%), priemyslené 4,4% (z 8,3%))
 - Importné licencie na množstvo tovaru (alkohol, chemické výrobky, pesticídy, optické médiá a i.) – vyžadujú zložitú certifikáciu (byrokracia, vysoká cena, neuznávanie medzinárodných certifikátov)
- **Verejné obstarávanie zo strany štátu** (T a S nad 40 tis. EUR)
 - Neverejné tendre, zlá transparentnosť, neschopnosť zadať jasné tendrové podmienky, problém riešenie rozporov, vyžadovanie plnení nad rámec tendrových podmienok
- **Bariéry služieb**
 - Problém získania licencií, zahr. poisťovacie spoločnosti až 5 rokov po vstupe do WTO, nemožnosť otvoriť pobočku zahraničnej banky, iba 100% dcérsku spol., ktorá však nemôže vykonávať množstvo bank. služieb

Ďalšie prekážky II.

- Problém refundácie DPH
 - v r. 2004 iba 65% nárokov, v r. 2005 zlepšenie na 87%
 - dĺžka refundácie od 3-18 mesiacov
- Zrušenie podpory v rámci Špeciálnych ekonomických zón (zač. 2005) a výrazné zneistenie investorov – čiastočná náhrada technologické parky, avšak iba 16 vybraných lokalít (nov. 2005)
- Neistota ohľadom reprivatizácie
- Rozpor medzi legislatívou (občiansky a obchodný zákonník) → návrhy zrušiť obchodný zák.
- Nezmyslené prekážky obchodu a skryté poplatky
 - povinnosť notárskych potvrdení na rutinné obchodné transakcie
 - originálne podpísané a opečiatkované zmluvy (dnes už vo svete fax a e-mail)
 - reštrikcie v oblasti cudzích mien a potreba povolení NBU, významné reštrikcie pri poskytovaní úverov vlastným dcérskym spoločnostiam a firmami navzájom
- Vysoká byrokracia označovaná ako „Ukrajinský podnikateľský systém povolení“

Pozitívne vplyvy na investičné prostredie za Juščenka (2005-súč.)

- Väčšia sloboda slova a politická sloboda,
- Pokrok v jednaní o vstupe do WTO,
- Vysoký záujem a podpora medzinárodných inštitúcií (MMF, EK, SB, EBRD) – hlavne pri príprave reforiem,
- Modernejší štátny rozpočet, ktorý znížil počet daňových privilégií a výnimiek,
- Čiastočná liberalizácia trhu so zahraničnými menami,
- Prvé iniciatívy na boj proti korupcii (napr. na colných úradoch),
- Revidovaná privatizačná stratégia (úspešná reprivatizácia fy. Krivorižstal v objeme 4,8 mld. USD),
- Čiastočná redukcia legislatívy, ktorá negatívne ovplyvňovala podnikateľské prostredie a snaha o priblíženie legislatívy k západným štandardom

Klíčové reformy pre Ukrajinu I.

- Zlepšenie vládnutia a reforma verejnej správy
 - nízka inštitucionálna kapacita,
 - SB medziročný 8,5% rast HDP ak by bola dobrá verejná správa a zdvojnásobenie HDP do 10 rokov,
 - boj proti korupcii,
 - zdefinovanie vládnej politiky privatizácie a dodržiavanie pravidiel, vrátane transparentnosti,
- Hospodárske politiky
 - Daňová reforma (zníženie počtu daní, zlepšenie daňovej administratívy)
 - Dôchodková reforma
 - Reforma sociálneho systému

Kľúčové reformy pre Ukrajinu II.

- Rýchla deregulácia a liberalizácia podnikateľského prostredia, zlepšenie tvorby legislatívy a reforma súdnictva (hlavne nezávislosť)
 - Stratégia „gilotína – rózny rez“,
- Posilnenie finančného sektora
- Posilnenie monetárnej politiky a prechod na cieľovanie inflácie
- Liberalizovať obchod – kľúčové vstup do WTO a zmluvy o voľnom obchode s EU, USA, a inými krajinami
- Vytvoriť špeciálnu agentúru na propagáciu investícií (ako Sario)

Ďakujem za pozornosť

Vladimír & Beňa